

Türkiye’de Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Alanında Yapılan Doktora Tezlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

*Ramazan Cihad YILMAZ, ** Deniz KOCAMAZ, ***Yavuz YAKUT

Öz

Bu çalışmada Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi taranarak, 2015-2021 yılları arasında Fizyoterapi ve Rehabilitasyon alanında yapılmış olan doktora tezlerinin incelenmesi ve genel eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Doktora tezlerine, ‘http://www.tez.yok.gov.tr’ adresinden ‘Fizyoterapi ve Rehabilitasyon’, ‘Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon’ anahtar kelimeleri kullanılarak toplam 185 teze ulaşılmıştır. Bulgulara ilişkin veriler tanımlayıcı istatistik yöntemlerinden olan yüzde (%) ve frekans (n) analizi kullanılarak tablo ve grafiklerle sunulmuştur. İncelenen 185 tezin 155’inin (%83,8) erişime açık olduğu, 183’ünün (%98,9) Türkçe olarak yazıldığı ve 58’inin (%31,4) 2020 yılında yazıldığı görülmüştür. Ortopedi, Genel Fizyoterapi, Pediatri ve Nöroloji Ortopedi, Genel Fizyoterapi, Pediatri ve Nöroloji en fazla çalışılan konular arasındadır. En fazla doktora tezi yazılan üniversiteler; Hacettepe, Dokuz Eylül ve İstanbul Medipol Üniversitesi’dir. Doktora tezlerinde kullanılan analizler incelendiğinde en çok Kolmogorov Smirnov/Shapiro Wilk, Mann-Whitney U, Wilcoxon, ANOVA, Ki Kare ve T Testi kullanılmıştır. Demografik özellikler, yaşam kalitesi, kas kuvveti, denge, ağrı, antropometrik özellikler, yürüme ve depresyon parametrelerinin daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. En çok kullanılan çalışma tasarımının randomize kontrollü deneysel çalışmalar olduğu, tezlerin 80’inin (% 43,2) yayın yapıldığı, örneklem sayısının büyük çoğunluğunun 10-50 arasında (%67,6) seçildiği görülmüştür. Türkiye’de Fizyoterapi ve Rehabilitasyon alanında yapılan doktora tezlerinin çeşitli kriterler açısından incelenmesi, bu alandaki durumu ve genel eğilimleri belirlemek açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın Fizyoterapi ve Rehabilitasyon alanında çalışmak isteyen araştırmacılar için faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Araştırma eğilimleri, doktora tezi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, içerik analizi, Türkiye.

Investigation of Doctoral Theses in the Field of Physiotherapy and Rehabilitation in Turkey in Terms of Various Variables

Abstract

In this study, the National Thesis Center of the Council of Higher Education was scanned to examine the doctoral theses made in the field of Physiotherapy and Rehabilitation between 2015-2021 and to determine their

general tendencies. Content analysis method was used in the research. PhD theses, 'http://www.tez.yok.gov.tr a total of 185 theses were reached using the keywords 'Physiotherapy and Rehabilitation', 'Physical therapy and Rehabilitation'. Data on the findings are presented in tables and graphs using percentage (%) and frequency (n) analysis, which are descriptive statistical methods. It was seen that 155 (83.8%) of the 185 theses examined were open to access, 183 (98.9%) were written in Turkish and 58 (31.4%) were written in 2020. Orthopedics, General Physiotherapy, Pediatrics and Neurology are among the most studied subjects. The most PhD thesis universities are Hacettepe, Dokuz Eylül and Istanbul Medipol University. Analyzes used in PhD theses mostly Kolmogorov/Shapiro Wilk, Mann-Whitney U, Wilxon, ANOVA, Chi-Square and T Tests were used. It was determined that demographic characteristics, quality of life, muscle strength, balance, pain, anthropometric characteristics, walking and depression parameters were used more. It was observed that the most used study design was randomized controlled experimental studies, 80 (43.2%) of the theses were published, and the majority of the sample was chosen between 10-50 (67.6%). The examination of doctoral theses written in the field of Physiotherapy and Rehabilitation in Turkey in terms of various criteria is of great importance in terms of determining the situation and general trends in this field. It is thought that this study will be beneficial to researchers who want to work in the field of Physiotherapy and Rehabilitation.

Key words: *Research trends, PhD thesis, Physiotherapy and Rehabilitation, content analysis, Turkey.*

Geliş Tarihi: 06/08/2021

Kabul Tarihi: 20/12/2021

GİRİŞ

Fizyoterapi ve Rehabilitasyon/Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon (FTR) insanların iyi olma durumlarını, sağlık hallerini ve yaşam kalitelerini yükseltmeyi amaçlamaktadır (Özdiç ve ark., 2018). İnsanın hareket yeteneğinde kayba neden olacak her türlü hastalık ve yaralanmaların, natal ve postnatal durumlarda oluşan özür durumunun, mesleki maruziyetler nedeniyle oluşan yetersizliklerin giderilmesi adına özel yaklaşımların icra edildiği, fiziksel engeli olan bireylerin topluma adaptasyonunda, sağlıklı bireylerin ise sağlıklarının korunması ve geliştirilmesinde önemli vazifeleri üstlenen bir bilim dalıdır (Kunduracılar ve ark., 2012).

Günümüzde bilgi kaynaklarına ulaşma, değişen bilginin takibi ve katkıda bulunulması artık daha kolay hale gelmiştir. Üniversitelerin bu yöndeki katkısı oldukça önemlidir. Çünkü bilimsel bilginin üretilmesini ve paylaşılmasını sağlarlar. Özellikle lisansüstü seviyede yapılan araştırmaların ve yazılan tezlerin bilgi üretimine ve paylaşımına katkısı büyüktür (Alkan, 2014). Bilgi toplumu, insanları lisansüstü eğitime devam etmeye zorlamaktadır (Bozan, 2012). Bunun sonucu olarak lisansüstü eğitimi alanların sayısında hızlı bir artış olduğu görülmektedir (Gömleksiz ve Yıldırım, 2013).

Ülkemizde FTR alanında da doktora tezlerinin sayısı gittikçe artmaktadır. Bu alanda doktora eğitimi veren 24 üniversite vardır. Lisans eğitimi kapsamında eğitim veren 75 adet fakülte/yüksekokul bulunmakta ve öğrenci alımı için bekleyen fakülte/yüksekokullar da bulunmaktadır. Doktora eğitiminin lisans düzeyinde eğitim veren okullara oranı %32'dir (<https://yokatlas.yok.gov.tr/>, 2020). Sayıları hızlıca artmakta olan okullardaki öğretim elemanı ihtiyacı yüksek lisans ve doktora düzeyinde öğrenci yetiştirerek akademik ve klinik anlamda başarılı fizyoterapistler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Koç ve Bayar, 2018). Hızlı gelişmekte olan bu bölümün ileriki yıllarda çok daha fazla doktora mezunu vereceği düşünülmektedir.

Niceliksel olarak artış gösteren lisansüstü çalışmaların standartlarının yükseltilebilmesi amacıyla içerik analizi çalışmaları yapılabilmektedir. Bu tarz çalışmalar; (a) alan ile ilgili tanıtım yapma ve bilgi verme, (b) alan ile ilgili mevcut incelemelerden haberdar olunmasını sağlama ve güncel bakış açısıyla farklı boyutlarda yeni yaklaşım oluşturma, (c) hangi konuların çok çalışıldığı ve çalışılmaya ihtiyaç duyulan konuların belirlenmesi, (d) alan ile ilgili yapılmış çalışmaların nitelik açısından görüş sağlaması, (e) alan ile ilgili genel eğilim, (f) kullanılan yöntem ve konu belirleme faktörlerinde bilgi sağlaması yönünden önem arz eder (Cücük, 2017; Gültekin ve Başyigit, 2018). Ülkemizde literatür incelendiğinde, içerik analizi çalışmalarının son yıllarda arttığı görülmektedir. Farklı alanlarda yazılan tezlerin ve akademik çalışmaların içerik analizlerini inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır (Alkan, 2013; Gül ve ark., 2016; Gültekin ve Başyigit, 2018; Hernández-González ve ark., 2020; Layan ve Çetinkaya, 2020).

Bu açıdan FTR alanında sayıları artan doktora tez sayılarındaki genel eğilimlerin belirlenmesi ve alanda çalışacak araştırmacılara rehberlik etmesi açısından içerik analizi çalışmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu alanda yapılan bir bildiri çalışmasında, 1971-2015 yılları arasında FTR alanında 271 doktora tezi incelenmiştir (Çınar ve ark., 2016). Ancak çalışmanın kapsamı özet bildiri niteliğinde olduğundan içeriği sınırlı kalmaktadır. Bu çalışmada ise 2015-2021 yılları arasında 185 teze ulaşılmıştır. 2015 sonrası tez sayısında hızlı bir artış olduğu görülmektedir Bu yüzden 2015-2021 yılları arasında yazılan doktora tezlerinin içerik analizinin yapılması uygun görülmüştür. Bu yıl aralığı özellikle güncel durum ve yönelimler hakkında fikir oluşturmasını kolaylaştıracaktır. FTR alanında bilimsel araştırma yapmak isteyen araştırmacılara fikir oluşturması, hangi alanlarda eksikliğin olduğu ve bu alandaki çalışmalara yönelik danışman hocalara rehberlik etmesi açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, hızlı bir büyüme gösteren FTR alanında 2015-2021 yılları arasında yazılan doktora tezlerinin incelenmesi, sınıflandırılması ve analiz edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki soruların yanıtları cevaplanmaya çalışılmıştır:

1. Doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Doktora tezlerinin konulara göre dağılımı nasıldır?
3. Doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
4. Doktora tezlerinde en sık kullanılan analiz ve test teknikleri nelerdir?
5. Doktora tezi danışmanlarının unvanı ve fizyoterapist olma durumuna göre dağılımı nasıldır?
6. Doktora tezlerindeki sayfa sayısı, değerlendirilen parametreler, tezin yazım dili, tez erişim durumu, yüksek lisansın alanda yapıp yapılmadığı, örneklem sayısı, tezin yayın olma durumu, danışmanın fizyoterapist olup olmadığı, çalışmanın tasarımı ve diğer alanlarla iş birliği olma durumlarının dağılımı

YÖNTEM

Araştırma modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma türlerinden olan betimsel içerik analizi kullanılarak Türkiye’de FTR alanında 2015-2021 yılları arasında yazılmış doktora tezleri incelenmiştir. Betimsel içerik analizi yöntemi, nicel ve nitel araştırmalardaki genel eğilimlerin belirlenmesi amacıyla kullanılmaktadır (Çalık ve Sözbilir, 2014).

Çalışma grubu

Yapılan araştırmada örneklem seçimi yöntemine gidilmemiş ve mevcut araştırmaların yani evrenin tümüne ulaşılmıştır. 1.1.2015 tarihinden 01.01.2021 tarihine kadar tamamlanmış ve yayınlanmış FTR alanına ait 185 doktora tezinin tamamı incelenmiştir. Doktora tezlerine, ‘http://www.tez.yok.gov.tr’ adresinden ‘Fizyoterapi ve Rehabilitasyon’, ‘Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon’ anahtar kelimeleri kullanılarak toplam 185 teze ulaşılmıştır. Tez Otomasyon Sistemi ile tezlerin tam metin dosyalarına ulaşılmaya çalışılmış ve erişime açık olmayan tezlerin bilgilerine özet metinden elde edilen bilgilerden faydalanılmıştır. 185 tezden 30 tanesi erişime kapalı olduğundan, bu tezlerin bilgisine özet kısmından ulaşılmıştır. Özet kısmında kullanılan analizler yer olmadığından dolayı bulgular kısmında sadece ulaşılan tezlerin sonuçları ifade edilmiştir. Erişime kapalı tezlerin özet kısmından yararlanılması bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

The image shows the 'Tez Merkezi' search interface. At the top, there is a navigation bar with various links. Below it, there are tabs for different search options. The 'Detaylı Tarama' tab is selected, and the search form is displayed. The form includes several dropdown menus and text input fields for filtering search results based on university, department, subject, and other criteria. There are also buttons for 'Bul' (Search) and 'Temizle' (Reset).

Şekil 1. Ulusal Tez Merkezi Detaylı Tarama Sayfası

Şekil 1’de belirtildiği gibi YÖK Ulusal Tez Merkezi sayfasından tez türü (doktora), yıl (2015-2021) ve ana bilim dalı (Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon) kısımları kullanılarak detaylı tarama yapılmıştır. Elde edilen veriler araştırmacılar tarafından ilk başta Word dosyasına,

sonrasında ise SPSS paket programına aktarılmıştır. Programa aktarılma sürecinde yıl, erişim durumu, yazım dili, üniversite adı, sayfa sayısı, danışman ünvanı, yüksek lisansın alanda olup olmadığı, danışmanın alandan olma durumu, tezlerde işbirliğinin yapılıp yapılmaması, tezin yayın olma durumu, çalışılan konular, değerlendirilen parametreler, örneklem sayısı ve çalışma tasarımı başlıkları kodlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular tablo ve grafiklerle gösterilmiştir. Araştırma retrospektif içerik analizi çalışması olduğundan etik kurul izni alınmamıştır.

Verilerin analizi

Veri analiz aracı olarak SPSS-22 paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistik yöntemlerinden olan yüzde (%) ve frekans (n) analizi ile elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

BULGULAR

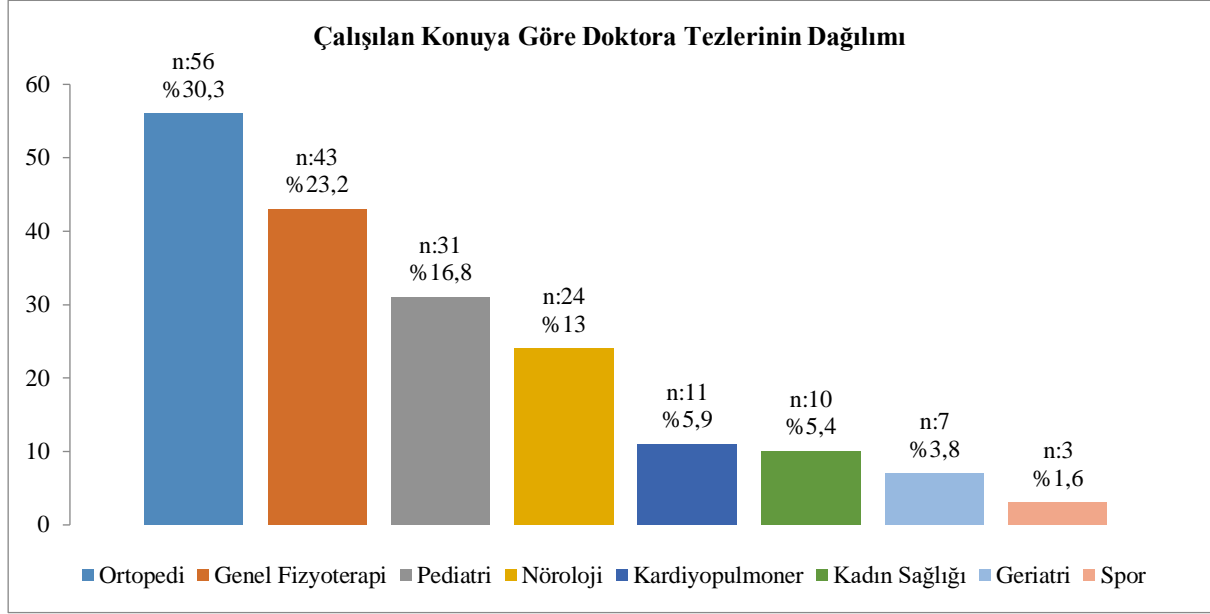
Farklı kategorilere göre gruplandırma yapılarak elde edilen sonuçlar, tablo ve grafiklerde yüzde (%) ve frekans (n) cinsinden ifade edilmiştir.

Tablo 1. Doktora Tezlerinin Özelliklerinin Dağılımı

Değişken	n	%
Erişim Durumu		
Açık	155	83,8
Kapalı	30	16,2
Dil		
Türkçe	183	98,9
İngilizce	2	1,1
Yıl		
2020	58	31,4
2019	35	18,9
2018	17	9,2
2017	32	17,3
2016	18	9,7
2015	25	13,5
Sayfa (Ort: 127)		
≤100	44	23,8
101-150	107	57,8
151-200	22	11,9
201-250	11	5,9
250≥	1	0,6
Danışman Ünvanı		
Profesör	136	73,5
Doçent	41	2,2
Dr. Öğretim Üyesi	8	4,3
Yüksek lisans alanda mı?		
Evet	154	83,2
Hayır	31	16,8
Danışman fizyoterapist mi?		
Evet	177	95,6
Hayır	8	4,4
FTR dışı işbirliği var mı?		
Evet	51	27,6
Hayır	134	72,4
Yayın olmuş mu?		
Evet	80	43,2
Hayır	105	56,8
Örneklem Sayısı		
10-30	56	30,3
31-50	69	37,3
50 üzeri	60	32,4

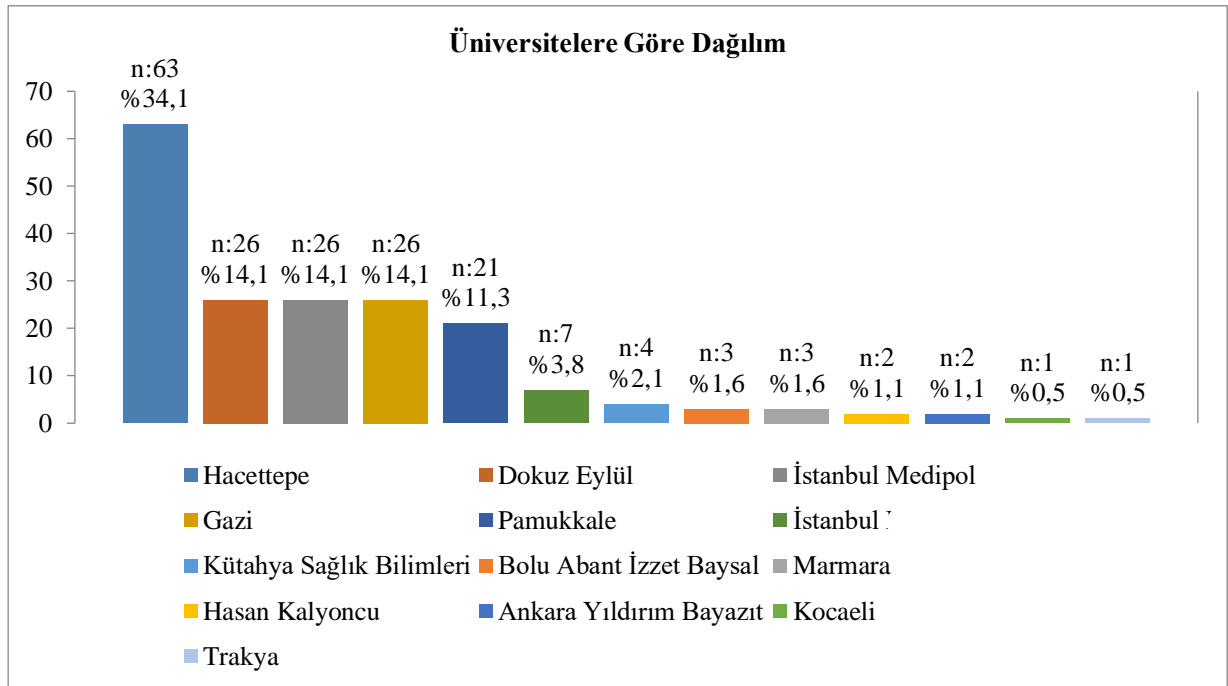
YÖK Ulusal Tez Merkezi'nden elde edilen verilere göre 2015-2021 yılları arasında yazılmış 185 doktora tezine ulaşılmıştır. Tezlerden 155 tanesi (%83,8) erişime açık ve sadece 2 tanesinin (% 1,1) İngilizce yazıldığı görülmüştür. Yıllara göre dağılım incelendiğinde tezlerin 2019 ve 2020 yıllarında daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. 58 tanesinin (%31,4) 2020 yılında, 35 tanesinin (% 18,9) 2019

yılında, 17 tanesinin (%9,2) 2018 yılında yazıldığı görülmektedir. Yazılan tezlerin % 57,8'inin 101-150 sayfa aralığında yazıldığı, danışman öğretim üyelerinden 135'inin (%73,5) Profesör ünvanına sahip olduğu, tez yazarlarının 154'ünün (%83,2) yüksek lisansını alanında yaptığı, danışman öğretim üyelerinden sadece 8'sinin (% 4,3) fizyoterapist olmadığı, tezlerin 51'inin (% 27,6) başka alanlarla işbirliği yaptığı, 185 tezin 80'sinin (% 43,2) yayın yapıldığı ve örneklem sayısının en çok 31-50 (% 37,3) aralığında olduğu görülmüştür (Tablo 1).

Şekil 2. Doktora Tezlerinin Çalışılan Konulara Göre Dağılımı

FTR alanında yazılan doktora tezlerinin konu başlıklarına göre konusu incelendiğinde 56'sının (%30,3) Ortopedi, 43'ünün (%23,2) Genel Fizyoterapi, 31'inin (%16,8) Pediatri, 24'ünün (%13) Nöroloji, 11'inin (%5,9) Kardiyopulmoner, 20'sinin (%10,8) de diğer alanlarda yapıldığı görülmüştür (Şekil 2).

Şekil 3. Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

FTR alanında yazılan doktora tezlerinin yapıldığı üniversiteler incelendiğinde 63'ünün (%34,1) Hacettepe Üniversitesi'nde, 26'sının (%14,1) Dokuz Eylül Üniversitesi'nde, 26'sının (%14,1) İstanbul Medipol Üniversitesi'nde, 26'sının (%14,1) Gazi Üniversitesi'nde, 21'inin (%11,4) Pamukkale Üniversitesi'nde yapıldığı görülmektedir. Üniversitelere göre dağılımın gösterimi Şekil 3'te verilmiştir.

Tablo 2. Doktora Tezlerinde Değerlendirilen Parametrelerin Dağılımı

Değişken	n	%
Nörolojik Değerlendirme		
Denge	79	42,7
Yürüme	51	27,6
Duyu	28	15,1
Kaba Motor Fonksiyon	17	9,2
Nörolojik Durum	8	4,3
Fonksiyonel Motor Seviye	7	3,8
Oromotor Değerlendirme	5	2,7
Görme	4	2,2
İşitme	1	0,5
Kas-İskelet Sistemi, Yumuşak Doku ve Eklem Değerlendirmesi		
Kas Kuvvet	85	45,9
Ağrı	69	37,3
Antropometrik Özellikler	60	32,4
Eklem Hareket Açıklığı	56	30,3
Postür	34	18,4
El Becerisi-Kavrama Kuvveti	15	8,1
Kas Tonusu	13	7,0
Kas Enduransı	12	6,5
Basınç Ağrı Eşiği	9	4,9
Ligament Laksite Testi	1	0,5
Kardiyak ve Pulmoner Sistemin Değerlendirmesi		
Solunum	21	11,4
Vital Bulgular	15	8,1
Aerobik Kapasite	5	2,7
Fonksiyonel Durumun Değerlendirmesi		
Fonksiyonel Mobilite	47	25,4
Özürlülük Düzeyi	37	20,0
Fiziksel Aktivite Seviyesi	36	19,5
Yorgunluk	28	15,1
Fonksiyonel Kapasite	25	13,5
Egzersiz Kapasitesi	22	11,9
Hız ve Çeviklik	11	5,9
Özyeterlilik	5	2,7
Enerji Tüketimi	4	2,2
Günlük Yaşam Aktivitelerinin Değerlendirilmesi		
Günlük Yaşam Aktivitesi	19	10,2
Uyku	14	7,6
Diğer Değişkenlerin Değerlendirilmesi		
Demografik Özellikler	181	97,8
Yaşam Kalitesi	90	48,6
Depresyon	34	18,4
Kinezyofobi	23	12,4
Kognitif Durum	19	10,3
Tedavi Memnuniyeti	13	7,0
Egzersiz Algısı	6	3,2
Biyokimyasal Ölçümler	6	3,2
Beslenme	3	1,6
Menstruasyon Durum	3	1,6
Egzersiz Yapma Alışkanlığı	3	1,6
İnkontinans Şiddeti	3	1,6
Lenfödem Değerlendirmeleri	3	1,6
Omurga Deformite Algısı	2	1,1
Beyin Bölgesel Kan Akımı	2	1,1
Ailenin Tedavideki İşlevselliği	1	0,5
Oyun Oynama Bozukluğu	1	0,5

*Çalışmalarda birden fazla değerlendirme yöntemi kullanılmıştır.

Doktora tezlerinde hangi parametrelerin incelendiği değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda nörolojik sistem, kas iskelet sistemi, yumuşak doku ve eklem değerlendirmesi, kardiyak ve pulmoner sistem, fonksiyonel değerlendirme, günlük yaşam aktiviteleri ve diğer parametreler altında birçok parametre incelenmiştir. 181 tezin (%97,8) demografik özellikleri, 90 tezin (%48,6) yaşam kalitesi, 85 tezin (%45,9) kas kuvveti, 79 tezin (%42,7) denge, 69 tezin (%37,3) ağrı, 60 tezin (%32,4) antropometrik özellikler, 56 tezin (%30,3) eklem hareket açıklığı, 51 tezin (% 27,6) yürüme parametrelerini incelediği görülmektedir. Diğer parametrelere ilişkin ayrıntılı sayı ve yüzdelik dilim Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 3. Doktora Tezlerinde Kullanılan Analizler ve Çalışma Tasarımlarının Dağılımı

Değişken	n	%
Kullanılan Analizler*		
Kolmogorov Smirnow/Sahpiro Wilk	155	83,8
Mann Whitney U	109	58,9
Wilcoxon	96	51,9
T Testi	60	32,4
Ki Kare	52	28,1
ANOVA	52	28,1
Kruskal Wallis	38	20,5
Friedman	37	20,0
Korelasyon Analizi	29	15,7
Fisher	15	8,1
McNemar	7	3,8
KMO ve Barlett Testi	6	3,2
Çalışma Tasarımları		
Gözlemsel Araştırma		
Tanımlayıcı Kesitsel	22	11,9
Vaka Kontrol	21	11,3
Kohort	3	1,7
Deneysel Araştırma		
Randomize kontrollü		
Tek Kör	115	62,1
Çift Kör	16	8,6
Çapraz Tasarım (Cross over design)	2	1,1
Kendi Kendine Kontrollü (Self-control)	2	1,1
Metadolojik Araştırma		
Geçerlilik-Güvenilirlik Çalışmaları	4	2,2

*Erişime açık tezlerin dağılımını göstermektedir (Çalışmalarda birden fazla istatistiksel yöntem kullanılmıştır).

Tezler kullanılan analiz yöntemleri kapsamında incelendiğinde 155’inde (%83,8) Kolmogorov Smirnov/Shapiro Wilk normal dağılıma uygunluk testi yapılmıştır. Normal dağılıma uygunluk testinden sonra sırasıyla 109’unda (%58,9) Mann-Whitney U, 96’sında (%51,9) Wilcoxon, 60’ında (%32,4) T Testi, 52’sinde (%28,1) ANOVA, 52’sinde (%28,1) Ki Kare analizlerini kullandığı görülmüştür. Kullanılan testlerin dağılımı Tablo 3’te gösterilmektedir. Doktora tezlerinin çalışma tasarımları incelendiğinde 135’i (%72,9) deneysel araştırma, 46’sı (%24,9) gözlemsel araştırma, 4’ü (%2,2) de metadolojik araştırma türlerinden geçerlilik-güvenilirlik çalışmalarından oluşmaktadır. Çalışma tasarımlarına ilişkin dağılım Tablo 3’te verilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi’nden FTR alanında 2015-2021 yılları arasında yazılmış 185 adet teze ulaşılmış ve analiz edilmiştir. Genel olarak 2020 yılına doğru tez sayısının arttığı ve en fazla tezin 2020 yılında yazıldığı görülmüştür. Yapılan bir çalışmada, 1971-2015 tarihleri arasında bu alanda yazılan 271 doktora tezine ulaşılmıştır (Çınar ve ark., 2016). Bu çalışmada ise 2015-2021 yılları arasında 185 teze ulaşılmıştır. Hızla artan tez sayılarının üniversitelerde açılan doktora eğitimlerinin sayısının artmasıyla paralellik gösterdiği söylenebilir. İlerideki yıllarda bu alanda daha fazla doktora tezlerinin yayınlanarak literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Tezlerin hazırlandığı üniversitelere bakıldığında Hacettepe Üniversitesi'nde hazırlanan tezlerin % 34,1 ile diğer üniversitelere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Hacettepe Üniversitesi'ni sırasıyla Dokuz Eylül Üniversitesi, İstanbul Medipol Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Pamukkale Üniversitesi takip etmektedir. Bu üniversitelerin FTR alanında diğer üniversitelere göre daha eski olmasından ve akademik donanım olarak daha ileri seviyede olmasından kaynaklanabilir. FTR eğitimini ilk başlatan üniversite 1961 yılında Hacettepe Üniversitesi'dir ve bu görevi 25 sene boyunca tek başına üstlenmiştir (Koç ve Bayar, 2018). En fazla doktora tezinin bu üniversitede yazılması bu mesleğin kuruluş görevini üstlenmesinden dolayı deneyimli ve köklü bir üniversite olmasından kaynaklı olduğu düşünülebilir. Ayrıca ülkemizde FTR lisans eğitimi veren okul sayısı çok daha fazla iken bu çalışmada son 6 yıla ait 13 üniversitenin katılması, bu alanda açılan üniversitelerin lisansüstü eğitimi verebilmek için yeterli akademik olgunluğa ulaşmadıkları düşünülebilir.

Jin'e (2004) göre, lisansüstü çalışmalarını değerlendiren araştırmalar, bugüne kadar yapılan araştırmaların içeriği hakkında bilgi sağlamak ve gelecekteki lisansüstü çalışmalar için bir temel teşkil etmektedir. Fizyoterapistlerin uygulama alanları arasında ortopedi, geriatik sağlık, kalp rehabilitasyonu, kadın sağlığı, iş sağlığı, yoğun bakım, spor, nörolojik ve çocuk rehabilitasyonu yer almaktadır (Babur ve Awan, 2014). Bu açıdan çalışmanın bulguları literatürle uyum göstermektedir. Özellikle ortopedi, genel fizyoterapi, pediatri ve nöroloji alanlarında daha fazla doktora tezi yazıldığı görülmüştür. Yapılan bir çalışmada fizyoterapistlerin FTR alanındaki çalışma alanları incelenmiş ve katılımcıların (n:1120) %44,6'sı pediatrik rehabilitasyon, %13,2'si ortopedik rehabilitasyon ve % 12,9'u nörolojik rehabilitasyon, % 6,7'si de genel fizyoterapi ve rehabilitasyon alanında çalıştığı belirtilmiştir. Sporda fizyoterapi, evde fizyoterapi ve diğer alanlarda ise fizyoterapistlerin daha az çalıştığı ifade edilmiştir (Coşkunsu ve ark., 2018). Bu doğrultuda fizyoterapistlerin daha fazla çalıştığı alanlarda tez konusu seçmeleri neden sonuç ilişkisi içinde açıklanabilir. İlerleyen yıllarda artan fizyoterapist sayısı farklı alanlarda yazılan tezlerin sayısında artış olacağı düşünülmektedir. Özellikle koruyucu fizyoterapi ve rehabilitasyon alanında yapılacak çalışmalar önem kazanmaktadır. Çünkü biyolojik, psikolojik ve sosyal anlamda ciddi sorunlar oluşturan kronik hastalıkların görülme sıklığının azaltılmasında koruyucu fizyoterapi ve rehabilitasyon yaklaşımları oldukça etkili olabilmektedir. Bu ise sağlık sistemine olan yükün azaltılmasına katkı sunabilecektir (Subaşı, 2018). Bu yüzden hastalık öncesi koruyucu yaklaşımların uygulandığı tez çalışmalarının artması literatüre katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada, danışman öğretim üyelerinin unvanları incelenmiş ve %73,5 ile Profesör unvanlı akademisyenlerin daha fazla olduğu görülmüştür. Öğrencilerin danışman öğretim üyelerini seçme iradesi, doktora öğrencisi yetiştirmek için yüksek lisans tamamlama zorunluluğu bu sonuç üzerinde etkili olabilir. Alpaydın ve Erol (2017) tarafından yapılan araştırmada, profesör ünvanlı tez danışmanının sayısı fazla bulunmuş ve bunun alanda çalışma yapacak kişilerin teşvik edilmesi konusunda etkili olabileceği vurgulanmıştır. Profesör ünvanlı akademisyenlerin doktora öğrencisi yetiştirme tecrübesi ve öğrencilerin akademik danışman seçiminde tecrübeli akademisyenlerle çalışma isteği bunda etkili olabilir. Ayrıca Polat (2013) çalışmasında, doktora öğrencilerinin danışman olarak profesör ünvanlı akademisyenleri tercih ettiğini belirlemiştir. Saltık ve Alımanoğlu (2020) çalışmalarında, doktora tez danışmanlarının çoğunlukla Profesör olmasını, doktora başvuru şartlarının yüksek kriterler içermesinden kaynaklı olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda doktora tezini denetlemenin daha fazla akademik beceri ve deneyim gerektirebileceği düşüncesi, Profesör ünvanlı akademisyenlerin daha fazla sayıda doktora tezi yaptırması beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kiremit (2019) çalışmasında, tezlerde yazım dili olarak Türkçe kullanılmasının uluslararası okunabilirlik açısından limitasyon oluşturabileceğini ifade etmiştir. FTR alanında yazılan doktora tezlerinin büyük çoğunluğunun Türkçe olarak yazılması literatürle uyum göstermektedir (Boztoprak ve ark., 2016; Kaya, 2019). Tezlerin İngilizce olarak yayınlanması uluslararası alanda taranması ve atıf alması yönünden avantaj sağlayabilir ama bu konuda doktora öğrencilerinin akademik anlamda yabancı dil bilgisinin yeterli düzeyde olması gereklidir. İngilizce tez sayısında ne kadar artış olursa o oranda uluslararası alandaki akademik bilinirliğin artması sağlanacaktır. İngilizce yazılan tezlerin yabancı dilde yayınlanma süresi hızlanacak ve bu çalışmaların atıf sayısının artmasına katkı sunacaktır

(Alpaydın ve Erol, 2017; Kiremit, 2019). Bu konuda öğrencilerin yabancı dil gelişiminde desteklenerek uluslararası literatüre katkısı teşvik edilebilir.

Tezlerin %16,2'sinin erişime kapalı olduğu görülmüştür. Bu durum, yapılmış tezlerle ilgili bulgulara başka araştırmacıların ulaşmasında kısıtlılık sağlamaktadır. Bunun sonucunda ise bilimsel bilginin paylaşılması yönünden sakıncalar ortaya çıkmaktadır. Tezlerin erişime açık olmasının, bilginin paylaşılması ve akademik katkının artması açısından faydalı olabileceği düşünülmektedir. Yüksek Öğretim Kurumu'nun yönergesine göre öğrenciler, tezlerine erişimini 2 yıl kısıtlayabilmektedir. Patent başvurusu, yeni teknik, materyal ve metotların kullanılması, kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında da 6 aylık kısıtlama imkânı sunulmaktadır (Tonta ve Akbulut, 2019). Bu haklar çalışmayı koruma altına almada fayda sağlayabilir. Ancak bu şartların oluşmadığı durumlarda tezlerin erişime açık kalması bilginin paylaşımı ve güncel bilginin paylaşarak bilime katkı sunması daha faydalı olacaktır.

Kullanılan analiz yöntemleri incelendiğinde, en fazla Kolmogorov Smirnov/Shapiro Wilk normal dağılıma uygunluk testi, Mann-Whitney U, Wilcoxon, ANOVA, T Testi, Ki Kare analizlerinin kullanıldığı görülmüştür. Mutlu ve Altundaş'ın (2017) lisansüstü tezleri değerlendirdiği içerik analizi çalışmasında da benzer istatistiksel yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. Atalay'ın (2018) sporda doktora tezlerini incelediği içerik analizi çalışmasında, tezlerde kullanılan veri analiz yöntemleri incelenmiş, betimsel analizlerin sıklık, yüzde, standart sapma ve ortalama değerlerinin kullanıldığı; öngörücü analizler arasında yer alan T testi, Korelasyon, Ki-Kare ve ANOVA testlerinin kullanıldığı görülmüştür. Bu çalışmada ileri analiz yöntemlerinin kullanılmasının, çalışmaların derinliği, içeriği ve bilimsel önemi hakkında ipuçları vereceğinden bahsetmiştir. İleri analiz yöntemleriyle daha açıklayıcı, kapsamlı ve ayrıntılı sonuçlara ulaşmanın mümkün olduğu belirtilmiştir (Atalay, 2018). Kullanılan testlerin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu doğrultuda doktora tezlerinde araştırma kapsamının dar çerçevede kalmaması adına gelişmiş analiz yöntemlerinin kullanılması ve öğrencilerin istatistiki becerilerinin geliştirilmesi adına üniversitelerce desteklenmesi fayda sağlayabilir.

Doktora tezlerinin ortalama sayfa sayısına bakıldığında ise 185 adet tezin ortalama sayfa sayısı 127 bulunmuştur. Tezlerin yarısından fazlasının (%57,8) 101-150 sayfa aralığında hazırlandığı görülmektedir. Sayfa sayısı literatürle benzerlik göstermektedir ve bu çalışmalarda sayfa sayısının genellikle 100-200 arasında olduğu belirtilmiştir (Aydın ve Aksöz, 2019; Boztoprak ve ark., 2016; Uysal ve Atay, 2021). Bu çalışmalarda, sadece sayfa sayıları betimsel olarak ifade edilmiştir. Sayfa sayısının tezin kalitesine olan etkisi vurgulanmamıştır. Bu yüzden sayfa sayısının nicelik olarak fazla olmasının tek başına yeterli olmayacağı, bunun yanında üretken ve verimli bir ürün olarak sonuç vermesinin daha önemli olduğunun vurgulandığı çalışmalara ihtiyaç vardır.

Araştırmacıların akademik yeterliliğe sahip olmaları için makaleler yayınlamaları gerekmektedir; bu nedenle yayınlanma olasılığı daha yüksek olan başlıkları ve temaları seçmelidirler (Motamed-Jahromi ve Dehghani, 2014). Bu çalışmanın önemli yanlarından birisi de tezlerde değerlendirilen parametrelerin neler olduğudur. Kas iskelet sistemi, kardiyak ve pulmoner sistem, nörolojik sistem, fonksiyonel durum ve günlük yaşam aktivitelerini içeren temel başlıklar altında birçok parametrenin tezlerde değerlendirildiği görülmüştür. Yazarların tezleri yazarken yayınlanma olasılığı yüksek bu konuları seçmesinin bunda etkisi olabilir. Bu alanda çalışacak araştırmacılar, gruplandırılarak verilen parametreleri incelemesi ve faydalanması, yol haritası çizerken onlara büyük kolaylık sağlayacaktır. Bu alandaki eksik yanların belirlenmesi ve çalışılmasına ihtiyaç duyulan konuların tespit edilmesi adına faydalı olabileceği düşünülmektedir. Tezlerde incelenen konu trendleri, doktora yapacak adayların ilgi alanlarını belirlemesine ve gelecekte doğru programlama yapabilmesi adına iyi bir rehberlik yapmasına yardımcı olabilir (Balagfari, 2016).

Öğrenci ile danışman uyumunun artması tez konusu seçiminde oldukça etkili olmaktadır. Bu uyumun artması doktora sürecinin daha kolay ve verimli geçmesini sağlayabilecektir (Bahçeci ve Üşengül, 2018). Bu yüzden tez danışmanlarının büyük çoğunluğunun (%95,6) fizyoterapist olması, tez aşamasının en zor olduğu bölümlerden biri olan konu seçimi açısından öğrenci lehine bir durum ortaya çıkaracağı düşünülmektedir. Yapılan bir çalışmada danışman öğretim üyesinin konu seçiminde etkili olduğu gösterilmiştir. Danışman öğretim üyesinin uzman olduğu alan öğrencinin uzmanlaşmak istediği alanla ne kadar çok örtüşürse bu durum kavramların daha net bir şekilde çizilmesini sağlaması

açısından önemli olduğu vurgulanmıştır (Akbulut ve ark., 2013). Bu açıdan fizyoterapi alanında doktora yapmış kişilerin büyük kısmının (%83,2) alanında yüksek lisansını tamamlamış olması, uyumu daha da artıracak ve daha kaliteli tezlerin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Bugün birçok çalışma alanında, görevler geniş bir bilgi, beceri ve yetenek genişliği gerektiren bir karmaşıklığa ulaşmıştır. Bunun yanında alan dışı işbirliği, multidisipliner yaklaşımların çalışmanın içeriğinin zenginleşmesi açısından katkı sağlayabilir (Fay ve ark., 2006). Bu çalışmadaki tezlerin %27,6'sının alan dışı işbirliğine gittiği görüldü. Multidisipliner yaklaşımların daha da artmasının çalışmaların daha kaliteli sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Ateş'in (2016) yapmış olduğu çalışmada, doktora sürecinde hedeflere ulaşabilmek adına multidisipliner çalışma anlayışının benimsenmesinin faydalı olacağı belirtilmiştir.

Araştırma deseni incelendiğinde FTR alanında yapılan doktora tezlerinde en çok deneysel (randomize kontrollü) çalışmaların tercih edildiği görülmüştür. Genelde hastalarla çalışıldığı için uygulanan tedavi yaklaşımlarının sonuçları üzerindeki etkiyi görmeye bu araştırma desenlerinin kullanıldığı görülmektedir. Çalışmaların, ağırlıklı olarak randomize kontrollü yapılması çalışmalardaki yanlılığın engellenmesi ve kanıta dayalı uygulamalarda üst sıralarda yer alması açısından oldukça önemlidir (Akin ve Koçoğlu, 2017). Bunun yanında örneklem sayısı incelendiğinde, örneklem sayısının büyük çoğunluğunun 50 ve altında (%67,6) tercih edildiği görülmüştür. Bu sonuç çalışma tasarımlarının büyük çoğunluğunun deneysel (randomize) olarak yapılması ile uyumaktadır. Çünkü deneysel çalışmalarda genelde büyük örneklem tercih edilmez. Betimleyici araştırmalarda ise daha büyük örneklem ile çalışılır (Aydoğdu ve ark., 2017). FTR alanında daha çok randomize kontrollü deneysel çalışmalar tercih edildiğinden örneklem sayısının düşük olması beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tez çalışmalarında ki ana hedeflerden biride makale hazırlama becerisinin kazandırılmasıdır. Elde edilen bilginin bilim dünyası ile paylaşımı hedeflenir. Bu bilginin paylaşımı, hakemli dergilerde yayınlanması ile gerçekleşir. Bir çalışmada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki yapılan çalışmalarda tez çalışmalarının %1,2-52,3 oranında dergilerde yayınlandığı belirtilmiştir (Sipahi ve ark., 2012). Yayın eksikliği, bazı konuların bilimsel dergiler tarafından kabul edilmemesine atfedilebilir. Başka bir sorun, bir tezin bulguları zamanında yayınlanmazsa, bir süre sonra diğer çalışmaların yerini alabileceğinden eski ve modası geçmiş olarak kabul edilebilir. Bazı çalışmalar, makalelerin genel tez sayısına kıyasla yayınlanmamasının, araştırmacıların yüksek iş yükü, finansal sınırlamalar ve gerekli araçların eksikliğinden kaynaklandığını ileri sürmüştür (Motamed-Jahromi ve Dehghani, 2014; Nieminen ve ark., 2007). Bu çalışmada 2015-2021 yılları arasında FTR alanında yazılan tezlerin %43,2'sinin dergilerde yayınlandığı görülmüştür. Bu sayı çok düşük olmasa da daha fazla tezin yayına dönüştürülmesi adına araştırmacıların yayın yapma konusunda yaşadığı problemlerin tespit edilip bu doğrultuda yönetsel girişimlerde bulunulması yerinde olacaktır.

Doktora tezi en yüksek derecede bilimsel ve akademik ifadeyi temsil ettiği, zengin ve değerli bir veri kaynağı oluşturduğu için bu tezlerin analizi çok önemlidir. Özellikle alandaki eğilimler ve yenilikler hakkında bilgi sağlar. Bu analizlerin sınırlarının ve içeriklerinin genişletilmesi oldukça yararlı olacaktır ve gelecekteki araştırmalar için bir referans oluşturacaktır (Camps ve ark., 2005). Bu yüzden ileride yapılması planlanan araştırmaların, paralel bir bakış açısıyla tekrardan analizi yapılarak ve mevcut durumun ortaya konularak boylamsal olarak tartışma olanağı sunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akbulut, H.İ., Şahin, Ç., Çepni, S. (2013). Doktora tez sürecinde karşılaşılan problemlerin belirlenmesi: Eğitim fakültesi örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 50-69.

Akin, B. Koçoğlu, D. (2017). Randomize Kontrollü Deneyler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(1), 73-92.

Alkan, A. (2013). Türkiye'de bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi anabilim dalında yapılan

- doktora tezlerinin incelenmesi. *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (184-188). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Alkan, G. (2014). Türkiye’de Muhasebe Alanında Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma (1984-2012). *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 61, 41-52.
- Alpaydın, Y., Erol, İ. (2017). Türkiye’de eğitim ekonomisi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45, 23-41.
- Atalay, A. (2018). Research models used in doctoral theses on sport management in Turkey: A content analysis. *Universal Journal of Educational Research*, 6(3), 541-555.
- Ateş, N. (2016). Ülkemizde doktora (PhD) eğitiminin geliştirilmesi için bazı öneriler. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 23-24.
- Aydın, B., Aksöz, O. E. (2019). Destinasyon alanında yayınlanmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(1), 615-636.
- Aydoğdu, Ü. R., Karamustafaoğlu, O., Bülbül, M. Ş. (2017). Akademik araştırmalarda araştırma yöntemleri ile örneklem ilişkisi: Doğrulayıcı doküman analizi örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 556-565.
- Babur, M. N., Awan, W. A. (2014). Future of physical therapy in Pakistan - satisfaction amongst Pakistani physical therapists about their profession. *Isra Med J*, 6, 25-27.
- Bahçeci, F. Uşengül, L. (2018). Yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin tez konusu belirleme kriterlerinin incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 5(2), 85-96.
- Balaghafari, A., Siamian, H., Kharamin, F., Rashida, S. S., Ghahrani, N. (2016). Quantitative assessment of theses at Mazandaran University of Medical Sciences Years - (1995-2014). *Acta Informatica Medica*, 24(4), 281.
- Bozan, M. (2012). Lisansüstü Eğitimde Nitelik Arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 177-187.
- Boztoprak, T., Demir, O., Çoruhlu, Y. E. (2016). Türkiye’de Harita/Geomatik Mühendisliğinde yapılan doktora tezlerinin içerik analizi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 252-260.
- Camps, D., Recuero, Y., Samar, M. E., Avila, R. E. (2005). Bibliometric analysis of doctorate thesis on the health sciences area: first part, odontology. *Revista de la Facultad de Ciencias Medicas (Cordoba, Argentina)*, 62(3), 53-56.
- Coşkunsu, D. K., Toprak, M., Duman, Ç., İnal, H. S. (2018). Türkiye’de fizyoterapistlerin iş bulma sürelerinin ve istihdam durumlarının değerlendirilmesi. *Fizyoterapi Rehabilitasyon*, 29(2), 44-52.
- Cüçük, E. (2017). Türkiye’de “Eğitim Tarihi” alanında hazırlanmış doktora tezlerinin incelenmesi. Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep-Türkiye.
- Çalık, M. & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174).
- Çınar, M.A., Turhan, B., Bayramlar, K. (2016). Türkiye’de fizyoterapi ve rehabilitasyon alanında yapılan doktora tezlerinin özellikleri. 16. Fizyoterapide Gelişmeler Kongresi Bildiriler Kitabı (49). Muğla: Turk J Phys Med Rehab.
- Fay, D., Borrill, C., Amir, Z., Haward, R., West, M. A. (2006). Getting the most out of multidisciplinary teams: A multi-sample study of team innovation in health care. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 79(4), 553-567.
- Gömlüksiz, M.N., Yıldırım, F. (2013). Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin lisansüstü eğitime ilişkin görüşleri. VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu (68-74). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Gül, İ, Yeşiltaş, A, Keklik, B. (2016). Sağlık Yönetimi Lisansüstü Programlarında Yapılan Tezlerin

Profili. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (13), 231-244.

Gültekin, O., Başığit, F. (2018). Türkiye’de 2013-2017 yılları arasında otizm ve fiziksel aktive alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 4(1), 116-129.

Hernández-González, V., De Pano-Rodríguez, A., Reverter-Masia, J. (2020). Spanish doctoral theses in physical activity and sports sciences and authors’ scientific publications (LUSTRUM 2013–2017). *Scientometrics*, 122(1), 661-679.

<https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=112610509>. Erişim Tarihi: 15.07.2020

Kaya, H. P. (2019). Türkiye’de denetim alanında yazılmış olan doktora tezlerinin değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 556-576.

Kiremit, R. F. (2019). Türkiye’de okul öncesi eğitimde dil gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Armağan Özel Sayısı*, 20, 159-174.

Koç, M., Bayar, K. (2018). Türkiye’ de fizyoterapi ve rehabilitasyon alanında lisans ve lisansüstü eğitim veren yeterli sayıda üniversite var mıdır? *Sağlık ve Toplum*, 28(2), 3-8.

Kunduracılar, Z., Akbaş, E., Büyükuysal, Ç., Biçki, D., Erdem, E.U. (2012). Fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü öğrencilerinde mesleki farkındalığın değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 186-192.

Loyan, Z., Çetinkaya, G. (2021). Türkiye’de kadın ve spor başlığı üzerine yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 4(1), 17-42.

Motamed-Jahromi, M., Dehghani, S. L. (2014). Nursing MSc theses: a study of an Iranian College of Nursing and Midwifery in two decades (1990-2010). *Global Journal of Health Science*, 6(5), 118.

Mutlu, N. G., Altundaş, S. (2017). Türkiye’de 1974-2016 yıllarında iş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan lisansüstü tezlerin profili. *Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi*, 7(2), 509-535.

Nieminen, P., Sipila, K., Takkinen, H. M., Renko, M., Risteli, L. (2007). Medical theses as part of the scientific training in basic medical and dental education: Experiences from Finland. *BMC Medical Education*, 7, 51.

Özdiñç, S., Biçici, Y., Çamur, M., Turan, F. N. (2018). Fizyoterapi ve Rehabilitasyon eğitimi alan lisans öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 471-479.

Polat, M. (2013). A research into completed post-graduate theses in the field of physical science: Celal Bayar University sample. *Journal of Buca Faculty of Education*, 35(2), 46-58.

Saltık, I. A., Alımanoğlu, Ç. (2020). Turizmde örgütsel davranış çalışmaları: Adım Üniversiteleri’nde tamamlanan lisansüstü tezler üzerine bibliyometrik bir araştırma (1995-2018). *Journal of Travel and Tourism Research*, (15), 27-51.

Sipahi, H., Durusoy, R., Ergin, I., Hassoy, H., Davas, A., Karababa, A. (2012). Publication rates of public health theses in international and national peer-review journals in Turkey. *Iran J Public Health*, 41(9), 31-35.

Subaşı F. Koruyucu Rehabilitasyon ve Fizyoterapist. (2018). İnal HS, editör. Engellilerde koruyucu rehabilitasyon ve rekreasyon. 1. Baskı. Ankara: *Türkiye Klinikleri*: 14-8.

Tonta, Y. Akbulut, M. (2019). Türkiye’de lisansüstü tezlere açık erişim. *Türk Kütüphaneciliği*, 33(4), 219-248.

Uysal, H.Ş. Atay, E. (2021). Beden eğitimi ve öğretim temalı doktora tezlerine ilişkin bibliyometrik analiz. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 246-256.